

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 ft — kr.
félévre . . . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6 sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.**Hirdetés ára:**

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Helyzetünk, — szükségjeink. (Raffay Sándor.) — Észrevételek „Censor“ bírálatára. (Gaál Mihály.) — Irodalom. — Belföld. — Vegyesek. — Pályázatok.

Helyzetünk, — szükségjeink.

Mióta az elkeresztelési vita megindult, több jelenség, sőt a jelenségek egész sorozata a mellett látszik bizonyítani, hogy igazuk volt azoknak, kik már ezen mozgalom megindulásakor is egy a római egyház által tervszerűleg előkészített és tovább vezetni szándékolt haditervet vélték felismerni. A jól előkészített reactionarius támadásnak előcsatározása volt csak az elkeresztelési vita megindítása.

Nekem úgy látszik, hogy az elkeresztelési kérdés felvetése csak próba volt, miként fogadna egy ilyen tárgyú és irányú harcot ez ország közvéleménye. E mellett szól a tény, hogy miután, a miniszter saját bevallása szerint, a püspökök a híres februáriusi rendeletet kiadták, előbb csak az alsó papságot ugratták ellene sorompóba. A felső papság teljesen távol tartotta magát e mozgalomtól, sőt eleinte kárhóztatta azt. De midőn látták, hogy a dolog sikerül, a nagyváradi és rosznyói püspökökkel élükön, csakhamar hozzájuk csatlakoztak a püspökök is. Most már aztán a legnagyobb jezsuita, a báránybőrbe bújt farkas, Pax úr is szint vallott s ugyan csak kiabálja, hogy mit zavarjuk az ő vizét?!

Nekem úgy tűnik fel, mintha az egész harc szoros következménye volna a kormánynak a primás kinevezése ügyében tanusított ingatag, sőt gyámoltalan magatartásának. Mikor ott látták a kormány gyengeségét, az igazi harcot csak akkor határozták el. A magasabb clerus színvallása, tény, hogy ezután következett be.

De bármiként álljon is a dolog, ez átkos ultramontan mozgalom él és növekszik. Hatalmát és vakmerőségét mutatja az, hogy kis szolgabírócskák merészelnék paczkázni a miniszteri rendelettel, mely hatályában ujlag is megerősített, és azt jogtalanul, érvénytelennek és semmisnek merik büntetlenül nyilatkoztatni s a papok nyílt törvénytágadását is, nincs ki megfenyítendő.

A pápások, — hogy mi eszközökkel, ki tudná

megmondani? — az egész sajtót szolgálatukba nyerték, a mi ügyünket nem képviseli egyetlen lap sem, mely a közvélemény alakítására befolyással volna: Már pedig „vége annak, a kinek veszett nevét költik.“

Azzal meg ne ámítsuk magunkat, hogy a pápás egyház akár szellemben, akár számban fogyna. Mig Zichy Nándorok és Gerliczy bárónók születnek, mig az újonnan kinevezett miniszterelnök tiszte átvételének reggelén misét hallgatni siet, míg igen tekintélyes és független és befolyásos urak a lilaszín megvörös taláros képmutatóknak kezét csókolnak, nincs mit féltetni a „jó“ irányt s nem lehet kételkedni, hogy a „szabadelvű“ kath. képviselők, ha kenyértörésre kerül a dolog, meg nem találják a maguk táborát. Hogy pedig számban sem fogynak, bizonyítja a legujabb akadémiai értesítő, mely szerint a statisztika adatai alapján igazi szaporodást a legutóbb lefolyt 10 év alatt egyedül a kath. egyház mutat fel. A többi egyház szaporodása ehhez képest csekély vagy semmi.

És — sajnos — protestáns emberek szájából is hallhatni a mi nyakasságunk elítélését. Élemedett, volt egyházi hivatalnoktól is hallottam már, hogy a kath. egyházat tartja a legrokonszenvesebbnek, s többször volt alkalmam fiataloktól hallani, hogy csak a kath. egyház egyedül keresztyén, mert az uralkodni is tud stb. Mi ennek az oka? A prot. ifjakkal az iskolában, a prot. népnek a templomban nagyon is langyos vallás-erkölcsi oktatást adunk.

A pápás egyház minden téren gyarapodik, a prot. minden téren fogy. Nemcsak számbelileg nem gyarapszik, a mint gyarapodnia kellene; nemcsak a tekintélye fogy, amit saját áldatlan kebelbeli harcaink is csak törnek, hanem buzgalomban is nagy a hiány. Nemcsak e lapoknak a templomlátogatás elhanyagolásáról írt cikkei mutatták ezt, hanem oly esetek is, melyek igazán gondolkodóba ejthetnek mindnyájunkat.

Mit szólunk pl. az olyan magasabb tisztsgü

egyházi vezérferfiúról, aki, ha városában egyenlő rangú és minőségű prot. és kath. intézet van, nem a vezetése alatt álló prot., hanem a kath. intézetbe küldené a fiát tanulni? A feleletet adja meg rá mindenki úgy, amint azt egyházszeretete diktálja. S más megítélés alá esnék talán, ha az egyházkormányzásban hasonló rangú világi társa ezt megcselekeszi? Sajnos, de vannak ám ilyen esetek is! És az ily világi urak nem vonják le mégsem magukra nézve a következményt.

Mig ilyen esetek előfordulnak, addig bátran mozoghat ellenünk a kath. clerus, a vereségtől nem ment meg az országos törvény sem, mert azt saját feleink közönye, tág lelkiismerete hátráltatás, sőt visszaverés helyett csak elősegíti. Itt van a mi egyházunk igazi veszedelme! Mert nemcsak az egyházi gyűlések zöld asztalainál kell a világi uraknak előljárniok s az egyháziakat támogatniok, hanem és még inkább az életben. De hát — mondjuk ki nyíltan, miért kerüljessük? — igen sok világi férfiú az egyházi szolgálatot köntösnek tekintti, mint az ez alkalmakra felvenni szokott díszmagyart, melyben csillogni akar, de azután ismét szögre akasztja a legközelebbi alkalomig.

Híveink buzgóságában és iskoláinkban volt eddig legnagyobb erőnk. Az előbbi alszik, az utóbbi agyonverni igyekeznek. Az első csapás erre az 1883. évi iskolai törvény volt, mely nem engedi, hogy továbbra is theologus tanárok tanítsanak. Ne áltassuk magunkat, hogy nem kath. kéz intézte ellenünk ezt a csapást. S jól tudták, hogy mit csinálnak ezzel. Mert nem tanügy érdeke követelte ez intézkedést, — hiszen a prot. iskolák a theologus tanárok kezében mindig a kath. és állami intézetek fölött álltak, — hanem azt czélozták vele, hogy a prot. szellem itt is csorbát szenvedjen. Ma már hiába választunk az egyetemről kikérült tanárjelöltek közül protestánsokat, mert manapság már — tisztelet a nagyon csekély számú kivételnek — az egyetemről kikérült tanárjelöltek egy csöppel se jobbak, mint akármelyik „felvilágosodott“ kath. ifjú: mindegyik vallástalan. Az egyház — sajnos — nem gondoskodott s nem is gondoskodik róla, hogy az egyetemi polgár is nyerjen vallási táplálékot.

Iskoláink ereje a theologusokban volt. Ma már ez az erő nem növekvőben, hanem kihalóban van. A fennálló viszonyok között e rettentő bajon nem segíthetünk mással, csakis egy prot. tanárképző felállításával.

S míg mi így minden téren csak veszteségeket szenvedünk, a dolog természetes fejlődésének menete szerint a kath. ügy mindenütt hódít. Meghódította már a közvéleményt is a mi rovásunkra.

Kell-e erre világosabb példa, mint a legutóbbi nagyváradi apáczakérdés? Nem Tiszáné szenvedett ott vereséget, hanem a felvilágosodottság és a protestáns szabadelvűség, és nem Gerliczyné nyert ott ütközetet, hanem az ultramontán törekvések, az általa képviselt elv: a r. kath. reactio. S nekünk ez eseményeket kicsinyelnünk nem szabad és nem lehet.

S honnan, hogy a közvélemény, melybe mi oly nagyon bízunk, miért, hogy a szabadelvűség, a felvilágosodottság, melyet a mi oldalunkon hiszünk, nem emelte fel szavát a kath. egyház államellenes törekvései és vakmerőségei ellen? Ki ismerte fel és hozta napfényre a clericusok álnok utait? Fölkavarják a nyugodt kedélyeket, megzavarják a békés állapotokat, hirdetik a paxot és az alatt üszköt dobnak házainkra: s még ők követelnek elégtételt a komáromi „sérelemért“ és orvoslást a rajtuk esett méltatlanságokért, s protestánsellenes törekvéseiket egy általános protestánsellenes hangulat létesítésében akarják tetőpontra juttatni! Sőt a legutóbbi esztergomi káptalan törvénytelennek mondja a magyar koronás király és az országgyűlés azon akaratát és intézkedését, hogy a primás Budapesten vikariust tartani és maga is bizonyos körülmények közt és idő alatt ott tartózkodni köteles. És mindennek szemet huny az egész ország, elnézi a közvélemény, holott pedig ez az ország minden törvényeinek és tekintélyének fumi-gálása és egyenes lábbal tiprása. Mert épen úgy, mint az 1868. évi törvény és a februáriusi rendelet, ezen intézkedés is csak azért nem jó nekik, azért szegülnek ellene, mert a kath. egyház dogmáival és törvényeivel ellenkezik. De hát mióta lett Magyarország a kath. egyház az állam fölöttes hatósága, hogy az állam törvényei is csak akkor érvényesek, ha a kath. papság abban kivétőt nem talál? Mikor nyílik már meg az állam szeme, hogy lássa ez anarchikus törekvéseket? Igaza van annak a jezsuiták bevitele ellen küzdő német tudósnek, aki azt mondta, hogy a vörös socialismus egy csöppel se veszélyesebb az államra nézve, mint a fekete.

S kinek volna tiszte megnyitni a szavak és pénz csillogásától megvakult közvélemény szemeit, hogy lássa e merész és veszedelmes játékot? A sajtónak. Igen, de jó előre gondoskodtak, hogy a közvéleményt csináló, vagy legalább a legnagyobb mértékben befolyásoló sajtó a kath. érdekek ellen állást ne foglaljon. Ma már nemcsak a „Magyar Állam“, hanem talán kivétel nélkül az egész magyar sajtó ultramontán színezetű.

Hiszen láthattuk, mit tett az egész magyar hirlapirodalom — még az élezlapokat sem véve ki — csak legutóbb a komáromi jubileum alkalmával is. Ez alkalommal az eddig még mindig legjózanabb Pesti Hirlap is megtántorodott és a clericusok oldalára állt. Pedig amit Pap Gábor ott elmondott, az színigazság volt, mind egy szóig. Szükség volt rá, hogy végre kiálljon valaki a nyilvánosság színe elé és elmondja véleményét, nyíltan és szabadon nemcsak az egyházi és állami viszonyokról, hanem azok intézőiről is. Lerántotta a leplet a Pax uram álnok munkájáról is és ott látszott a nagy Pax alakja a főrendiház ülésén felöltött ezerszinű jezsuita köpönyegben. Szükség volt már egyszer e leleplezésre, a nyílt szóra. Persze rosszul esett a dolog nagyon. S persze az volna az inyűknek legjobban tetsző állapot, ha a protestánsok is a fenyegető nagy veszedelmet egyetlen felszisszenés és még a legpa-

rányibb féregben is lakozó visszaható erő nyilvánulása nélkül fogadnák és túrnék el.

De nem is az volt ott a hiba, hogy Pap Gábor nyilatkozott, hanem, hogy Tiszát ünnepezték s a főlkapott primást leszólták. Amabban a politikust igyekeztek tehát ütni, eme miatt meg akár lándsát is képes törni az ultramontán napisajtó, élén a Budapesti Hirlappal.

Pedig hát vegyük tárgyilagosan a dolgot. Ha Papp Gáborról van joga valakinek ítéletet mondani, van Vaszaryról is. Mert Pap Gábor egy parányival se kisebb, mint Vaszary. Se mint ember, se mint egyházi méltóság. S ha még volna is Pap Gábor jelentésében, vagy általában a komáromi ünneplésben mi némelyek politikai fellegvárainak építésére nem volna kedvező, tessék tekintetbe venni azt, hogy a komáromi püspök saját kerületének közgyűlésén beszélt, hol a saját egyházának javát szem előtt tartó és igazát munkáló főpapként a saját egyháza szempontjából és semmi más szempontot — csak törvénytiszteletét és hazaszeretetét — véve tekintetbe, köteles a helyzethez hozzászólni és azt megítélni. Ott a r. kath. egyház saját külön lelkiismeretét és dogmáit és törvényeit ki kell hagynia a számításból.

De az összes lapok között a legnagyobb jóakaratot mutatja irántunk a Budapesti Hirlap. Tapasztaltuk azt ez esetben is, tapasztaltuk a sajnálatos budapesti esetenél is, mely a Kossúth-ünnep ügyében felmerült, s melyet aztán a püspök oly higgadtan és tapintatosan elintézt. De hát mert nem verte a mellét a honmentők előtt s nem ragadtatta magát végtelen horderejű nyilatkozatokra, a Bud. Hirlap szept. 15.-iki számának vezércikkében ezt mondja kétségtelenül ez esettel kapcsolatosan: „A nagyváradi főispán, a temesvári és kolozsvári polgármesternek cselédgondolkozása Szapáry miniszterelnöktől vette eredetét s átszármazott minden hatósági főnökre, még az ellenzéki hírben álló magyar protestáns egyházak püspökeire és papjaira is.“ Honnan érdemeltük mi meg ezt a silány vádat? Álljunk talán mi is in corpore a Bud. Hirlap és bálványozott vándorpolitikusanak szolgálatába? Mi nem csak szavakkal szoktuk a hazát szolgálni és szeretni, mint ezek és az egész kath. tábor, hanem a törvény tiszteletével!

Legjobban jellemzi aztán a Bud. Hirlap egész irányát és szellemét a szept. 16. számban az, hogy Mészáros Kálmán ferenczes szerzetes azon nyilatkozatára, hogy ők Kossuthot nem ünneplik, mert ez dogmáikkal ellenkezik, egyetlen szava sem volt. Pedig itt lett volna alkalma megoktatni azt a csuhást, hogy nem a személyt, hanem az általa képviselt teltet kell itt ünnepelni s dicsérni az Istent, hogy ezen elveket és azok megvalósítását kegyelméből ez emberre bízta s őt ez ideig megtartotta. No de hát ezt kath. pap tette és nem protestáns. A r. k. papok érdekes lelkiismeretének kinyomozhatlan szabályait pedig, no meg egyházuknak mindenről gondoskodó dogmáit, csak természetes, ha még az országos törvényeknél és az igazságnál is jobban respectálják!

Tette volna ezt prot. lelkész, no volna szó mindjárt cselédgondolkozásról, szolgálalküségéről, hazaárulásról stb., pedig hát ezek a jelzők legjobban megilletik épen a Budapesti Hirlap eljárását és nem a prot. lelkészekét és püspökökét, mert ezek nem uszályhordozói senkinek.

S mert ilyen a sajtó jelleme és iránya; mert még a lóversenyekről is sokkal gondosabban tudatják a közönséget, mint a prot. egyházak gyűléseiről s mozgalmairól; mert nincs egyetlen hirlap sem széles e hazában, mely nemhogy a mi érdekeinket képviselné, hanem csak igazságosan is ítélné meg a helyzetet; s mert még a protestáns munkatársakban bővelkedő lapok is ellentünk fordulnak s nincs egyetlen toll a mi érdekeink szolgálatára; mert a lapok általában minden legkisebb alkalmat is mohón megragadnak, hogy a protestánsokat — talán a derék és hazafias(!) pápások kedvéért, kik a magyar állam ellen Rómában keresnek menedéket és támogatást! — pellengérré állítsák: ugyan mikor látjuk már be, hogy egy jóirányú protestáns napilapról gondoskodnunk kell?

Sokan hangoztatják az uniót. Én is hangoztatom, de nem a dogmatikus uniót, mert az meg nem valósulhat soha s minél inkább munkáljuk e tekintetben a közeledést, annál inkább eltávolodunk egymástól, hanem sürgetem az uniót a munka terén, a közös ellenség ellen való küzdelemre. Tömörüljön a két protestáns egyház, sőt vonjuk magunkhoz az unitáriusokat is, és, amire legnagyobb, legegetőbb szükségünk van: alapítsunk közösen egy protestáns tanárképző intézetet és egy protestáns napilapot!

Még a zsinat folyamán tegyék ezt tanácskozási tárgyává a két egyház atyái s ebben, a munka terén egyesítsék a két egyházat a közös ellenség együttes visszaverésére és megostromlására. *Raffay Sándor.*

Észrevételek „Censor“ bírálatára.

E b. lapok 37. és 38. számában egyvalaki Censor álnév alatt bírálatot irt „a bányai kerület által kiadni szándékolt ág. h. evang. énekgyűjtemény felett.“

Nagyon kívánatos a minél szigorúbb kritika, mert ennek feladata a „Gyűjteménybe“ felvett énekek közül az oda nem valókat kiostálni, a megtartandók közül a gyengébbek fogyatkozásait kireperálni, hogy a viszonyokhoz képest lehető legjobb énekeskönyv jöhessen létre. Azért bocsáttatott az „Énekgyűjtemény“ első füzeté, mely az ünnepi énekeket tartalmazza, 200 példányban az egyházak rendelkezésére, hogy minden érdeklődőnek alkalma lehessen hozzá szólni. Így menthető az előleges bírálattal megbízott férfiak enyhébb eljárása is az énekek befogadására nézve, miután a beküldött ének sorsa az „Énekgyűjteménybe“ való felvétel által eldöntve nincs. Fejes István, a ref. énekek gyűjtője szinte válogatás

nélkül közli a hozzá érkezett énekeket, de ott több is a selejtes mű, mint minálunk.

Van tehát a kritikának dolga nálunk, és van helye a szigorú kritikának. A szigorú kritikának azonban alaposnak kell lenni. Nemcsak állítania kell valamit, de bizonyítania is. Különösen pedig nem szabad azon irányzatát elárulnia, hogy odium vezérli, s esetlen élczelődéssel akar magának jó napot szerezni. Mert minden irodalmi munkásságnak s így a helyes bírálatnak is indító oka a használni akarás; ép azért, ha a rossz utakat kárhoztatja, kell, hogy a célra vezető jobb ösvényeket megjelölje.

Sajnálattal kell kijelentem, hogy az ilyen kritikára Censor úr nem látszik hivatottnak; s a miért tollat fogtam, az leginkább annak kimutatása, hogy a nagy hang és szellemes sziporkák alatt tulajdonképp semmi használható dolog nem rejlik.

Censor úr bevezetesképen elmondja, hogy az új énekeskönyvek kiadásának azért nem barátja, mert ezek sok szép régi énekeket ki szoktak hagyni. Ebből következik, hogy nem barátja a tervezett b.-kerületi énekesnek sem; mert ez is ugyanazt fogja cselekedni. Hogy ezt bebizonyítsa, ki kellett volna mutatnia, hogy ime — az ünnepi énekek közül is ezek meg ezek kimaradtak. De ezt nem mutatja ki: így hát nem tudjuk, mely ének kimaradását fájlalja. Elősorolja ugyan kedvencz régi énekeit, közöttök a „mohácsi vészről siralmas éneket“; de nem mondja, hogy ezt az adventtől szentháromsági vasárnapig terjedő ünnepi időszak melyik részébe kellett volna soroznunk.

Azt is indokolja Censor úr, miért nem barátja a dunántúli és győri énekeseknek sem. A dunántúlinak azért nem, mert róm. kath. kiadó adja ki; a győrinek azért nem, mert „hibás az átdolgozása s izléstelenek kifejezései.“ Hogy ezen énekeskönyvekről csak annyit tud mondani, az bizony nagy felületesség. Egy-egy mai felfogásunk szerint izléstelennek ítélt kifejezés előfordul az ó-graduálban is, sőt a „mohácsi harcokról“ szóló énekekben is. Ki itélné el azért az egész könyvet vagy éneket? Az az alliteratio pedig:

„Ne engedd, hogy elcsábítson,
Csél-csap szív csácsogásra“

szerény véleményem szerint nem is valami nagy izetlenség. „De legfőbb hibáját (t. i. a győri énekesnek) mégis abban látom — így folytatja Censor úr — hogy a 139. sz. „Téged Isten“, a 239. sz. „Ne szállj perbe én velem“, a 491. sz. „Engem igazgat az egeknek Ura“ s több más néptünk által kedvelt szép énekeinket kiküszöbölte.“ Tehát Censor úr szerint a győri énekesen könnyen lehetne segíteni az által, ha az általa ajánlott „régii kedvelt énekek“ a többiek mellé felvételnének. Hogy milyen a győri énekes vallási szelleme, milyen a nyelvezete, dallam készlete, énekeinek rhythmusa; ezt Censor úr vizsgálódásai körébe nem vonta. Talán hiába vonta volna.

„Ezeknek előrebocsátása után“ Censor úr áttér „a bányai kerület által kiadni szándékozott énekgyűjteményre.“ A bányai kerület — kérem — nem

„énekgyűjteményt“ szándékozik kiadni, hanem kerületi énekeskönyvet. A kiadott „Énekgyűjtemény“ pedig előmunkálata ama „kiadni szándékozott“ énekeskönyvnek. Ez „Énekgyűjteményben“ foglalt énekek esetleg anyagát képezendik a létesítendő „Énekeskönyvnek.“ Így van ez a kiadott füzetre rányomva. Ezt az „Énekgyűjteményt“ kívánja tehát Censor úr bírálni és nem a bányai kerület által kiadni szándékozott (tehát nem létező) énekgyűjteményt. A mely kritikus szabatosan nem tudja kifejezni magát, az többre vállalkozott, mint a mennyit elbir.

Censor úr mindenekelőtt ismétli azt a két kifogást, melyet előbb Farkas Gejza barátom tett, midőn az „Énekgyűjteményt“ e becses lapokban ismertette. Egyik: hogy a szerzők és fordítók nevei az énekek alá jegyeztettek; másik: hogy régi énekeink megcsontkítottak. A két ellenvetés megérdemli a bővebb tárgyalást.

Még boldogult Szeberényi püspök említette azt munkára való felhívásában, hogy: a kik úgy akarják, dolgozataikat névtelenül is beküldhetik. Tették is ezt mindössze hárman. Talán azon alaptalan aggodalomból, hogy a bírálók személyes tekintetekből fognak kiindulni. Ámde ennek hátránya csakhamar kitünt; mert midőn valamely éneknek egy kis változtatása vált szükségessé: nem lehetett a szerzővel vagy fordítóval érintkezésbe lépni. Hogy azután a szerzők és fordítók nevei az „Énekgyűjteményben“ is megjelentek: ennek több az előnye mint hátránya. Miután ugyanis az irodalmi szokás épen nem tiltja, sőt kívánja, hogy az énekeskönyvben a szerzők és fordítók megjelöltesse: ezen művelet nagyon egyszerű és könnyű lesz az előmunkálat alapján. Mely sokért nem adná Censor úr — ügye? — ha a kedvelt mohácsi siralmas éneknek koráról és szerzőjéről tudna valamit! S a ki a Cithara Sanctorumot hymnologiai szempontból forgatja, nem győzi eléggé áldani a kezet, mely az énekek szerzőjét, sőt fordítóját megjelölte. Mint a württembergi legujabb énekeskönyv tanusítja, a tudós németek nemcsak az ének szerzőjét, hanem az ének szerzetetésének idejét s gyakran körülményeit is pontosan jelzik minden ének alatt. Vagy genirozza talán Censor urat a név abban, hogy az éneket megbírálhassa? Ez nagy gyarlóság volna. Hiszen bárki is hálával fogadhatja, ha valakinek helyes észrevételei által az ének tökélyesbítése eléretik. Egy hátrányát a névaláírásnak elismerem, és ez az, hogy olyan kritikusok, mint Censor úr, álnév alatt egyes kiszemelt szerzőket különös kedvteléssel tolluk hegyére vehetnek s rájuk sületlen élczeteket faraghatnak. No de ezt is el lehet viselni.

A mi a másik kifogást illeti, hogy sok régi énekeink felére megcsontkítottak, még pedig „a rim könnyebb összeállítására kedvéért, vagy a gyülekezet kényelmeért“: az egyenesen túlzás. Igenis történt egyes énekeknek összebbvonása, vagy tömörítése, de leginkább az ének compositiójának érdekében. Ha csontkításról beszél Censor úr, akkor ki kellett volna mutatnia, hogy az éneknek, mely lényeges

mozzanata vagy építő alkatrésze van elhagyva? s mikép van ezáltal az ének eredeti conceptiója megsértve? Mert tudjuk azt, hogy vannak énekek, melyek oly eszmei egységet képeznek, hogy azokból valamit elhagyni szinte lehetetlen; de vannak oly énekek is, melyek a végtelenbe áradoznak, s melyek szinte erőszakosan vannak valamely doxologiai szólammal befejezve. Sok énekhez, mint: „Ach bleib mit deiner Gnade“, vagy „Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort“ későbbi szerzők toldottak egy-két verset; sokan úgy bánya el a szép énekkel, mint a tudatlan restaurátorok az ókori műemlékekkel: púpot rakva a csúcsív alá, vagy szépen lemeszelve a freskoképeket. Sajnálja azonban a Censor úr a hosszú énekeket, mert „ezeket a hivek olvasgatni szokták.“ Megvallom, hogy erről nincs tudomásom. Olvassa hívünk a bibliát, olvassa, mikor imádkozik, az imádságot: de az énekeket nem olvasni, hanem énekelni szokta. S tapasztalásom szerint bizony épen nem keresi a hosszú énekeket, hanem azokat, melyeket rövidebb voltuknál és compactabb szerkezetöknél fogva könnyebben meg is tanulhat. Hát a templomban vajjon szeretik-e a hosszú énekeket? Sok főének (Kernlied) nem-e azért énekeltek ritkán, mert túlságosan hosszú? Ha pedig önök a hosszú éneknek csak pár versét éneklék: akkor önök az éneket valóban és szemlátomást megcsönkítették.

Az egyes énekeket véve szemügyre Censor úr kegyes elismerni azt, hogy a 135 énekből — 50-et tűzre dobva — 85 ének megállja helyét. Hát ha úgy volna is: akkor sem volt hiábavaló a fáradság. Hiszen fődolog volt a dolgot megindítani, majd — Isten segedelmével — nagyobb arányokat ölthet az egykoron. Csak ne várjuk: donec defluat amnis! Én is tudom azt, hogy nem egy éneket fuj el majd a nagy szelelő rosta, de az elfujt helyébe ismét jó egy csomó, melyben sok a megmaradandó. A második füzethez jönnek majd függetlenül a később beérkezett ünnepi énekek, melyek a kihagyandók helyét pótolhatják. A munkatársak is megszorodnak s nem egy azok közül, kiket Censor úr sajnosan nélkülöz, más szakaszban szerepelni fog. Mindnyájan úgy sem férnek az ünnepi énekek körébe. Vagy talán az egyetemes énekeskönyvre várjanak, mely még messze késik az éji homályban? Vagy pláne a Lágler által ajánlott közös énekeskönyvre, melyet a reformátusok számunkra szerkesztenének?

A hivatott bírálótól elvárjuk majd, hogy szóljon az egyes énekek compositiójáról, az énekeskönyv czélszerű beosztásáról, vallásos szelleméről, a dallamok helyes megválasztásáról, szerzők, ének, szentírási helyek hibátlan megjelöléséről, a költői irányról, rhythmusról, méretről stb.

Censor úr könnyebb végét fogta a dolognak, midőn szerte kalandozó bevezetés után rátér a részletekre s tesz sallangos megjegyzéseket a magyarságra, euphoniára, jóízlésre, rimre, sőt egy-két szóval dogmatikai felfogásra. Nem akarom ezeket reprodukálni. Elég elolvasni s az elfogulatlan olvasó látja, mily banális a Censor úr eljárása. Csak a magyar-

talanság vádját veszem elő. Szerinte magyartalan kifejezések ezek: „Krisztus Jézus“, „Mi hiszünk mind egy Istenben“, „Urunknak több adventje van elhatározva“, „Mit próféták egykoron buzgón hirdetének“, „Rád, Isten, bizzuk magunkat“, „Arczra borulunk“, „Fonnyadó szív.“ Ezekre ezeket mondja: „Aligha tisztában vannak a magyar nyelv természetével“, a kik ezeket használják.“ Hát, a ki tisztában van a magyar nyelv természetével annyira, hogy erre másokat is oktatni akar: az legalább magyartalan szórendet ne használjon s ne azt mondja „aligha tisztában vannak“, hanem „aligha vannak tisztában.“ Általában Censor úr magyarsága aligha az, melyből valamit tanulni lehetne, sőt nagyon sejteti, hogy tót lelkészhez van benne szerencsénk. Hiszen már cikkének czime: Birálat a bányai kerület által kiadni szándékozott ág. h. ev. énekgyűjtemény felett“ nemcsak logikátlanságot (filius ante patrem) foglal magában, hanem magyartalan is, mert meg szoktunk bírálni valamit, és adjuk valaminek birálatát; de valami felett bírálni, vagy csak birálatot is írni felette: nagyon tótosan van construálva. A 37. számban cikkének második bekezdésében az az állítás, hogy a Graduál Brever által Lőcsén 1617 körül kibocsáttatott, nemcsak történetileg hamis, hanem nyelvtanilag is magyartalan, mert a könyvkiadó a könyveket nem szokta kibocsátani, hanem kiadni. Az meg már sem magyarul sem arabusul nincs helyesen mondva, a mikép a 37. számban cikke végződik, így: „Nekünk is vannak 14—20 verses énekeink is. Nagyon természetes, hogy azokat a templomban nem énekeljük végig. De azért hibának tartanám s tartom is annak ok nélkül megcsönkítésát.“

Végül érdemes a megörökítésre, milyen comparativus és superlativus gradusokat használ Censor úr csudálkozásának, megütkezésének, roszalásának kifejezésére. Vagy talán inkább a zenei scalákat vette igénybe. Még az csak piano van mondva, hogy az illető „bajosán született Árkádiában s aligha ivott a ménrúgta forrásból.“ Crescendo az illető már „merényletet követett el a jó ízlés ellen“, trivialisába, „Cornevillei harangok“ operettei stílusába esett. Forte „Beata simplicitas“-t kiált, míg fortissimo már így tör ki: „Szent énekes helyett inkább valamely holdas éjjelen mandolint pengető szerelmes troubadourt képzeltem magam elé.“

No hát, Censor úr, csak képelegjen! Úgyis a képzelgés — mint látszik — legerősebb oldala. Mégis kívánatos volna, hogy e képzelgését valamely hasznos alkotásra fordítaná. Talán ez jobban sikerülne, mint a kritizálás. És dicsőbb is volna. Mert a maga módja szerint kritizálni utóvégre az a varga is tudott, a kinek egyszer a művész méltó haragjában oda kiáltotta:

„Ne sutor ultra crepidam!“

Béke velünk!

Gaál Mihály.

IRODALOM.

Zsilinszky Mihály „A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai“ című munkájának harmadik kötetéért bizonyosan szintugy mint az előző kötetekért sokan szívből köszönetet mondanak az érdemes szerzőnek. Evang. egyházunk multjának leggyászosabb korszaka (1647—1687) élénk színekben tárul fel szemünk előtt. A könyv tartalmának nagyobb része nem új azok előtt, a kik a mult század elején megjelent „Historia diplomatica“ ismerik. De hányan lehetnek azok evang. egyházunk hívei közül? — És a kik ismerik, alighanem régen óhajtották, bár lehetne a benne foglaltakat magyar nyelven egyházunk miveltebb híveinek kezébe adni! Ez óhajtás ime teljesült. Ha áll az, hogy egyházunk jelen körülményeit csak akkor érthetjük és méltányolhatjuk, ha annak multját — kivált pedig sanyargatásának korszakát ismerjük, ugy e mű kiváló eszközt szolgáltat egyházunk jelenkori viszonyainak megérthetésére, méltánylására. Talán felesleges volna, e lapok olvasóinak figyelmét e műre felhívni, miután feltehető, hogy az iránta való érdeklődés amugy is általános lesz. Azzal ellenben némi szolgálatot vélek tehetni az ügynek, ha azt a kérdés kockáztatom, nem volnának-e a lelkésztestvérek hajlandók, kiki azon vidék szerint, melyet közelebb ismer, a könyvben előforduló helységek azonoságának megállapításához — a hol az kétes, valamint a hibás nevek kiigazításához hozzájárulni? — Miután ily nagy műnek nálunk nem várható egyhamar második javított kiadása, legczélszerűbbnek vélném, a javításokat, — megjegyzéseket e lapokban közzétenni, hogy kiki saját példányába a helyeseknek ismert kiigazításokat bejegyezhesse. Példaképen szolgáljanak a következők:

A 34. lapon említettik Lenka, az 50. lapon Leuka, a 118. lapon leukai, a 184. lapon Lewka; — Lenka alighanem csak sajtóhiba. A hely kétségtelenül a mai Léka, németül: Lockenhaus.

A 34. lapon említett Kereszt valószínűleg Kövesd.

A 35. lapon: Neusiedel — alig lehet Ujlak, hanem Nezsider; v. ö. 205. l.

A 37. lapon; Roiteg — valószínűleg: Rőjtök.

A 38. lapon: Tabót — alighanem Baboth (v. ö. 198. l.).

A 118. lapon említett Mansdorff — lehetne talán Máriafalva, melyet régebben Marisdorffnak írtak; valószínű azonban, hogy inkább Jormansdorf, magyar nevén Gyimótfalva. Ez utóbbi falu ugyanis az ott említett szalonaki uradalomhoz tartozott.

A 198. lapon: Sándorf — Sopron vidékén ma is csak ugy ejtetik ki, a hogy itt irva van. Azonos a Helység-névtárnak „Somfalva — Schattendorff“ nevű helységével.

A 205. lapon „tömjéni“ — alighanem helyesebb „sömjéni.“

A 206. lapon „zsedényi“ — inkább talán „zsidányi.“ Két ily nevű helység (Horvát- és Német-Zsidány) található ugyanis a Kőszeg és Csepreg közötti országot mellett.

A 282. lapon csakis sajtó- vagy tollhibából származhatott a „soproni“ országgyűlés (a pozsonyi helyett).

A kik a Historia diplomaticát forgatták, azok tudni fogják, hogy a jelzettekhez hasonló hibák inkább a szerző

lelkiismeretességéről tesznek tanuságot, semhogy akár a szerzőnek, akár a nyomdásznak hibául lennének felróhatók.

Stettner Gy.

BELFÖLD.

Jegyzőkönyv. Felvétellett Budapesten, 1892. évi október hó 5.-én a Luthertársaság igazgató-tanácsának gyűléséről.

Jelen voltak: Bachát Dániel alelnök, Scholtz Gusztáv titkár, Bognár Endre jegyző, Zelenka Pál püspök, Sárkány Sámuel püspök, Baltik Frigyes püspök, Händel Vilmos, Melcer Gyula, Gyurátz Ferencz, Michaelis Vilmos, Trsztyénszky Ferencz, Hörk József, mint az igazgatótanács tagjai. — A szűkebb körű bizottság részéről: Zsilinszky Mihály főispán, Horváth Sándor, Falvay Antal jegyző. — A szakbizottságok részéről: Benka Gyula, Raab Károly. — Az agitationális bizottság: Dr. Masznyik Endre, Áchim Ádám stb.

1. Mely alkalommal először Bachát Dániel alelnök üdvözli az igazgatótanács megjelent tagjait, élükön a főt. és mélt. Püspök urakat, s felkéri, hogy a Luthertársaság felvirágozására czélzó, böles határozatokat hozzanak. Megemlékezik a Luthertársaság dicső halottjáról, Hunfalvy Pál úrról, jelentvén, hogy a megboldogult ravatalára, a szűkebb körű bizottság, a társaság nevében koszorút tett le, az özvegynél a társaság részvétét tolmácsolta, végre elhatározta, hogy f. é. október 6.-án tartandó közgyűlésen, az elhunyt elnök felett emlékebeszédet tartat, s ezzel Bachát Dániel alelnök urat bizta meg.

A elnöki üdvözetet viszonzotvatván, az elnöki megnyitóban megnevezett s a szűkebb körű bizottság által teljesített intézkedések helyeslő tudomásul vétettek, s nagy halottunk elhunyt felett érzett mély fájdalomnak és keserűségünknek e helyen is kifejezést adván, emléke jegyzőkönyvileg megörökíttetni határozottatott.

2. Kapcsolatosan a fentebbi ponttal, alelnök az elhunyt elnök helyébe Zsilinszky Mihály főispán urat ajánlja egyuttal a maga részéről benyújtja lemondását s kéri annak elfogadását.

Az elnökségre ajánlott Zsilinszky Mihály főispán egyhangulag, nagy lelkesedéssel kijelöltetett, s a közgyűlésnek megválasztásra ajánltatik. Azonban alelnök úrnak lemondása el nem fogadtatván, hivatalának tovább viselésére lelkesült „éljen“-nek közt felkérletett.

3. Zsilinszky Mihály főispán elnökké választása esetén, a végrehajtó bizottságban egy hely megürül, melynek betöltésére a közgyűlés figyelme felhivatik.

Tudomásul szolgál.

4. Alelnök úr betérjeszti Trsztyénszky Ferencz, igazgatótanács tag lemondólevelét, melyben gyöngékedő egészségére hivatkozván, kéri magát, a ráruházott kötelezettség alól feloldatni.

Az igazgatótanács nem látván a maga részéről indokoltnak a lemondást, el sem is fogadja s elfogadásra a közgyűlésnek sem ajánlja.

5. Olvasatott a szűkebbkörű bizottság jelentésének első pontja, mely szerint tudatja, hogy az agitationális bizottságok szervezésére s tagok gyűjtésére vonatkozó fel-

hívását, a Püspök urak útján, az esperességekhez megküldötte, és hogy ez érdemben Budapest városa, a pest-megyei esperesség, élén Melczer Gyula alesperes úrral, Philippi János és Kramár Béla főesperesek fejtettek ki ez ideig legnagyobb tevékenységét.

A jelentés ezen pontja helyeslő tudomásul vétetvén taggyűjtő uraknak elismerés szavaztatott. Egyébként a felhívás megújítatni s az eredmény bevértatni határoztatott.

6. Kapcsolatosan a fentebbi ponttal, Zelenka püspök úr, a hegyaljai esperesség nevében, azt az indítványt terjeszti be, hogy az évi tagsági díjak 4 frtról 1 frtra szállítassanak le.

Megfontolás és komoly figyelembevétel végett, az indítvány áttétetett a szűkebbkörű bizottsághoz.

7. Olvastatott ugyanazon jelentés 3-ik pontja, melyszerint hivatkozással a közgyűlés tavalyi határozatára, hogy a tagsági díjaknak megfelelő értékű művekkel szolgáljunk, a szűkebbkörű bizottság Gyurátz Ferencz „Gusztáv-Adolf svéd király élete“ című megjelent munkájából az igazgató-tanács, utólagos jóváhagyása reményében, 350 példányt 1 frt 20 krnyi kedvezményes áron számítva példányát s a tagoknak azokat tisztelet-példányul szétküldötte. Mégis jelenti, hogy a szűkebbkörű bizottság birja Zsilinszky Mihály főispán úr azon ígését, hogy a Protestáns Tudományos Társaság által, lényeges részek kihagyásával kiadott „Kermann Dániel“ című nagy történeti monographiáját a Luther-társaságnak teljes szövegében való kinyomatásra legközelebb átengedi.

A szűkebbkörű bizottság eljárása helyeslő, Zsilinszky Mihály főispán úr ígérete örvendetes tudomásul szolgált.

8. Olvastatott ugyanazon jelentés 4-ik pontja, melyszerint előadja, hogy a tavalyi közgyűlés óta kiadattak: „Bahil Mátyás“ Dr. Masznyik Endrétől, „Evanjelický Rozprávník“ Zathureczky Adolftól, „Christian Traugott“ Famler Gusztávától; sajtó alatt van: „Elbeszélések a magyar reformatio történetéből“ Keviczky Lászlótól, „Az Isten megsegít“ Pálmay Lajostól című népiratkák.

Helyeslő tudomásul szolgált.

9. Olvastatott ugyanazon jelentés 5-ik pontja, mely szerint f. é. december 31-iki lejáráttal újabb pályázat hirdettetett, hasonlóképp a magyar reformatio történetéből, még pedig a XVI. század történetéből.

A megszorítás elhagyásával az újabb pályázat kitűzése, helyeslő tudomásul szolgált.

10. Kapcsolatosan a fentebbi ponttal, indítványoztatott, hogy a népiratkák nagyobb elterjedés céljából, olcsóbban árultassanak.

A indítvány megfontolás, illetőleg véleményadás végett, áttétetett a szűkebbkörű bizottsághoz.

11. Olvastatott ugyanazon jelentés 6-ik pontja, melyben elpanaszolja a szűkebbkörű bizottság, hogy a „Lutheránský kalendárium“ árában még mindig egyes bizományosoknál 292 forint 48 kr. tartozás künn van, és hogy az illetők ismételt felszólításra sem számoltak el.

A „Lutheránský kalendárium“ árával hátralékban levő bizományosok nevei, szives figyelembevétel végett, a Püspök uraknak kiadatni határoztatott.

12. Olvastatott ugyanazon jelentés 7-ik pontja, melyben a szűkebbkörű bizottság egy, havonként egyszer

2 ívnyi terjedelemben, 500 példányban megjelenő „Erkölcs-vallásos népies folyóirat“ megindítását és kiadását hozza javaslatba. Ugyanezen pontnál olvastatott Dr. Masznyik Endre és Stropm László pozsonyi theologiai akadémiai tanárok előfizetési felhívása egy, általuk megindítandó „A mi otthonunk“ című evangyéliomi protestáns társadalmi s családi hetilapra.

Mert látszólag úgy az indítvány, mint a bemutatott előfizetési felhívás, céljaikban találkoznak, mindkettő komolyabb megfontolás, illetve véleményadás végett, kiadott a szűkebbkörű bizottságnak.

13. Olvastatott a pozsonyi theol. akad. tanárok beadványa, melyben egy, általuk megindítandó „Theologiai tudományos folyóirat“ segélyezését kéri.

Ugy a Luther-társaság, mint a megindított folyóirat jól felfogott érdekében, a folyamodvány kiadott a szűkebbkörű bizottságnak véleményadás végett.

14. Elnök beterjeszti a társaság pénztári számadását s kéri annak felülvizsgálatát.

A számadás felülvizsgálatával Hörk József és Michaelis Vilmos megbizattak.

15. Kapcsolatosan a fentebbi ponttal, jelenti az elnökség, hogy a társaság törzsvagyona részben értékpapirokban van elhelyezve, és hogy e papirok a bányakerület pénztárában őriztetnek. Jelenti továbbá, hogy e papirokat, miután csak a bányakerületi pénztár megvizsgálásakor lehet hozzájuk legkönnyebben jutni, ő Excellentiájával, a Luther-társaság védnökével, Fabiny Teofillal, ki egyszersmind a bányakerület elnöke, megvizsgálta és rendben találta. Kéri ennek tudomásul vételét.

Helyeslő tudomásul szolgált.

16. Olvastatott a szűkebbkörű bizottság jelentésének 8-ik pontja, melyben míg egyrésztől sajnálattal jelenti, hogy a lefolyt évben társaságunkból Dr. Szilávik Mátyás hittanár Eperjesről és a tótpelsőcei tanító-testület kilép, addig másrésztől örömmel hozza tudomásul, hogy Duka Tivadar Londonból, Zsilinszky Mihály főispán Szentesről, Saxlehner Andor Budapestről a társaságba mint alapító-tagok beléptek, és így velük a társaság tagjainak száma alapító tagokban 30, rendes tagokban 326, összesen 356-ra emelkedett. A megnevezett kilépő tagok bejelentése itt is sajnálattal vétetett tudomásul. Az alapító tagokul belépett Duka Tivadar, Zsilinszky Mihály és Saxlehner Andor örömmel üdvözöltettek.

Budapest, 1892. évi október hó 5-én.

Bachút Dániel,
elnök.

Bognár Endre,
jegyző.

VEGYESEK.

— Az előfizetések megújítását s a hátralékok törlesztését kérjük. Szerkesztő.

— A budapesti „Tabitha-nőegylet“ kimutatása az 1891/2. évi munkaidőről következő adatokat közli: A lefolyt munkaidőben 24 rendes összejövetel és ugyanannyi választmányi ülés tartatott, melyeken a szorgalmas tagok 903 drb új ruhát és fehérneműt készítettek. Rendes heti kenyérsegélyben 64 egyes és 162 család részesült; 311 egyén, illetőleg család között 994 drb új- és 450 drb viselt ruha és fehérnemű osztatott ki; különös gond fordított oly családokra, melyekben iskolás gyermekek

vannak és ezeknek száma 194 volt; egy-egy pár új cipőt vagy csizmát 475 egyén kapott, 40-en fűtő anyaggal segélyeztetettek; végre ez idén is az egyesület 91 drb új- és 403 drb viselt női és férfi ruhát, fehérneműt és cipőt kapott ajándékba. Az alapítók két nemeskeblű nő ajándékával gyarapodott, nevezetesen báró Prónay Róza és Irma úrnők kik élénk érdeklődéssel viseltetnek az egyesület iránt s az összejövetelekben s így a munkálkodásban is tevékeny részt vettek 100—100 forinttal az egyesület alapító tagjainak sorába léptek. Az államsorsjáték jövedelméből az egyesület 279. forint 25 kr. jutalékban részesült. A kisebb adakozások nagy száma az egyesület iránt létező élénk érdeklődésnek igen szép bizonyítéka. Az egyesület bevétele volt: 3451 frt 17 kr., kiadása 3109 frt 95 kr., maradék 341 frt 22 kr. Vagyon 22700 frt, a vagyon szaporodás 200 frt. — Midőn e helyről is Isten áldását kérjük a nőegyesület nemes munkájához, szívünkben óhajtjuk, hogy a nemes egyesület fölhívását és kérését mennél dúsabb siker koronázza.

— **Tanítóválasztások a Bácskában.** A szeghegyi ev. egyház Kurtz Samu helyébe, a kit Medgyesre hívtak, Hoffmann Samu, gyönki s. tanítót, s a két újonnan szervezett állásra, melyek számára 5000 frtnyi költségen két igen szép nagy új tantermet építtetett, Staudt Gyula járeki s. tanítót és Hetzel Henrik sovói tanítójelöltet választotta meg. — **Cservenka** is épített és a két állomásra Ulrich és Gesell urakat hívta meg. — **Ujvidék** Kintzler Árpádot választotta meg Szt.-Tamásról, ennek helyébe Gótsch Géza jutott Feketehegyről s ez utóbbi állomás most még pályázat alatt van.

— **Gyász.** A brassói ág. hitv. ev. esperesség fájdalommal jelenti tisztelendő Pap György zajzoni ág. hitv. evangélikus lelkésznek f. évi okt. 17-én életének 60-ik, lelkeszi hivataloskodásának 32-ik évében történt gyászos elhunytát és október 19. én Brassóban történt eltemetését. — Áldás poraira!

— Az elmúlt hét folyamán következő nyomtatványok küldettek be szerkesztőségünkhöz: **Evangélikus Énekeskönyv** iskolai használatra. Szerkesztette Szónyi Tódor. II. és bővített kiadás. Budapest, kiadja Kókai Lajos 1892. Ára 80 kr. — **Jézus Krisztus! A mi gyámintezetünknek fundamentuma** 1 Kor. 3, 11—14. Egyházi beszéd, melyet a magyarhoni e. e. e. gyámintézet 32-ik évi közgyűlése alkalmával Nyiregyházán 1892. szept. 18-án elmondott Laukó Károly kecskeméti ev. lelkész, bányaker. gyámint. elnök. Kecskeméten 1892. Ára? — **Egyházpolitika** protestáns szempontból. Irta Fejes István, s.-a.-ujhelyi ev. ref. lelkész. Sárospatak 1892. Ára 40 kr. — **Koszorú.** Hasznos könyvek tára szerkesztik Szabó Aladár és Kecskeméthy István. I. füzet. Kék meg a piros. Elbeszélés irta Kecskeméthy István. Budapest 1892. Ára 8 fillér = 4 kr. — Addig is, míg lapunk szűkre szabott tere e munkák behatóbb ismertetését engedné, felhívjuk egyházi közönségünk figyelmét e művekre s azokat meleg pártolásába ajánljuk.

PÁLYÁZATOK.

A budapesti ág. hitv. ev. magyar és német egyházközség, a népiskolájánál megüresült egyik tanítónői állásra pályázatot hirdet.

Kívánatok: oklevelekkel igazolandó elméleti és gyakorlati képzettség, ág. hitv. ev. vallás, a magyar és német nyelvekben teljes jártasság, és teljes egészség (ez utóbbi hatósági orvos bizonyítványával igazolandó.)

Javadalom: 800 frt évi fizetés, mely utólagos havi részletekben fizethetik; 50 frt ötödéves korpótlék, mely 400 frtig emelkedhetik; nyugdíj jogosultság.

Az állás a választás után azonnal elfoglalandó.

A választás egyelőre 2 próbaévre történik, mely időnek eltelté után az egyházi választmány a véglegesítés felett szabadon határoz.

Férjhez menetel az állás elvesztését vonja maga után. A felszerelt és sajátkezüleg irt folyamodványok f. é. november hó 1-ig Falvay Antal igazgató úrhoz (Budapest IV. Deákter 4. sz. a.) küldendők. Budapest, 1892. október 18-án.

Dr. Vetséy István s. k.
iskolai II. felügyelő.

A kassai ág. hitv. ev. magy.-ném. egyházközség elemi iskolájában megüresedett tanítói állomásra ezennel pályázatot hirdet.

Pályázhat minden okleveles tanító, ki a magyar és német nyelvet tökéletesen bírja. Jövedelme 650 frt évi fizetés, 200 frt lakbér, 25 köbméter kemény tűzifa és minden ev. vallású tanítvány után 4 frt 20 krnyi, minden másvallású és idegen tanuló után 10 frtnyi tandíj, melynek átalányval való megváltását azonban az egyház magának fentartja.

A pályázók keresztlevéllel, illetékes hatósági orvos által kiállított egészségi bizonyítvánnyal, képesítő okmányokkal és esetleg szolgálati bizonyítvánnyal ellátott kérvényüket, melyben az orgonálásban való jártasság is kitüntető, f. 1892-ik évi november 15-ig az alulírottakhoz küldjék be.

Az állomás február 1-én, esetleg a jövő tanév kezdetén foglalandó el.

Nyilvános tanintézetben még nem működött pályázó csakis próbaévre választatik.

Kassán, 1892. október 7-én. Benczúr Géza s. k.,
egyházi felügyelő.

A kokovai ágost. hitv. ev. egyház egyik tanítói állomásra pályázatot hirdet.

Teendő: az elemi iskola 3 felső osztályának vezetése s tanítása és hétköznapi, vasárnapi s ünnepnapon isteni tiszteletnél és temetéseknel a másik tanítóval hetenként felváltva a kántori teendők teljesítése.

Fizetés: 1. Egyházi pénztárból havonkénti részletekben 99 frt 50 kr. 2. Földművelés megváltása ugyanonnan s ugyan oly módon fizetve 110 frt. 3. Egy fél házhely — urbéri telek — használata. 4. 4 öl fa, melyet saját költségén vágatni s behordatni tartozik. 5. 40 pozs. mérő rozs, 2 p. m. búza, 4 p. m. árpa és 11 p. m. zab november hó első napjaiban egyszerre kimérve. 6. Tandíj minden gyermek után (90—100) 1 frt. 26 kr. 7. Offeratoriumok $\frac{1}{3}$ része s temetési stóla.

Pályázhatnak képesített ág. hitv. ev. magyar és tót nyelvben és az orgonálásban tökéletesen jártas tanítók vagy tanító jelöltek. A folyamodványok kellőleg felszerelve f. évi november hó 5-ig alulírottakhoz küldendők.

Kokova (Gömörm.) 1892. okt. 20-án.

Banczik Sámuel,
á. h. ev. lelkész s isk.-széki elnök.

Alberti (pestm.) ev. egyházközségbe segédtanító keresztek. — **Javadalom:** évi 300 frt havi részletekben, egy $\square$ méter tüzelő fa, egy szobácskából álló lakás.

Egy úri háznál tanításért félellátásra számíthat.

Kötelessége: I, II osztály vezetése, ismétlősök tanítása. Nők is pályázhatnak.

Oklevéllel felszerelt folyamodványok lehetőleg nov. 1-ig a pestmegyei albertii ev. lelkészi hivatalhoz küldendők.

A badini (Zólyom.) ág. hitv. ev. tót ajkú egyházközség kántortanítói állomása betöltendő.

A megválasztott kötelessége lesz az összes tanítóoktatása s a kántori teendők végzése.

Javadalom: készpénzben és terményekben 450—470 frt.

A folyamodványok f. é. november hó 15-ig az alulírott lelkészi hivatalhoz beküldendők.

Badinban 1892. okt. 20-án.

Hirvnyák Samu, ev. lelkész.